

VALSTYBINĖS KAINŲ IR ENERGETIKOS KONTROLĖS KOMISIJOS
N U T A R I M A S

**DĖL NAUDOJIMOSI GAMTINIŲ DUJŲ GAVYBOS TINKLAIS TVARKOS
APRAŠO PATVIRTINIMO**

2012 m. gruodžio 21 d. Nr. O3-431
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo (Žin., 2000, Nr. [89-2743](#); 2011, Nr. [87-4186](#)) 51 straipsnio 2 dalimi, atsižvelgdama į Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (toliau – Komisija) Dujų ir elektros departamento Dujų skyriaus 2012 m. gruodžio 13 d. pažymą Nr. O5-362 „Dėl Naudojimosi gamtinių dujų gavybos tinklais tvarkos aprašo patvirtinimo“, Komisija n u t a r i a :

Patvirtinti Naudojimosi gamtinių dujų gavybos tinklais tvarkos aprašą (pridedama).

KOMISIJOS PIRMININKĖ

DIANA KORSAKAITĖ

NAUDOJIMOSI GAMTINIŲ DUJŲ GAVYBOS TINKLAIS TVARKOS APRAŠAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Naudojimosi gamtinių dujų gavybos tinklais tvarkos aprašas (toliau – Aprašas) nustato pagrindinius naudojimosi gavybos tinklais kriterijus, tvarką ir sąlygas.

2. Šiuo Aprašu siekiama užtikrinti, kad gamtinių dujų įmonėms ir vartotojams naudojimosi gavybos tinklais teisė būtų suteikta sąžiningai ir viešai, skatinant konkurencingą gamtinių dujų rinką ir išvengiant piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, atsižvelgiant į tiekimo saugumą ir reguliarumą, turimus arba pagrįstai prieinamus pajėgumus bei aplinkos apsaugos reikalavimus.

3. Aprašas parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo (Žin., 2000, Nr. [89-2743](#); 2011, Nr. [87-4186](#)) (toliau – Įstatymas) 51 straipsniu, 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 715/2009 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų, panaikinančiu Reglamentą (EB) Nr. 1775/2005 (OL 2009 L 211, p. 36) (toliau – Reglamentas), atsižvelgiant į 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančią Direktyvą 2003/55/EB (OL 2009 L 211, p. 94).

4. Aprašas taikomas gamtinių dujų gavybos įmonėms, įskaitant biodujas gaminančias įmones (toliau – Gavybos įmonės), bei gamtinių dujų gavybos tinklų naudotojams – gamtinių dujų įmonėms ir vartotojams (toliau – Naudotojai).

5. Apraše vartojamos šios sąvokos:

Pajėgumų paskirstymo mechanizmas – Gavybos įmonių pasirinktų priemonių sistema, leidžianti Naudotojams paskirstyti pajėgumus ekonomiškiausiu, efektyviausiu ir tinkamiausiu būdu. Galimi pajėgumų paskirstymo mechanizmai: aukcionai (*angl. auctions*), proporcingumo principas (*angl. pro rata*), „pirmas atėjai, pirmas gavai“ (*angl. first come first serve*).

Gavybos taškas – prie gavybos tinklo prijungta dalis, kurią sudaro gamtinių dujų šaltinis bei gavybos įrenginiai, išgaunantys gamtines dujas iš atitinkamo gamtinių dujų šaltinio.

Gavybos įmonė – gamtinių dujų gavybos veiklą vykdančio asmens, nuosavybės teise valdantis gamtinių dujų gavybos tinklus ir jais patiekiantis išgautas gamtines dujas į Lietuvos gamtinių dujų sistemas.

Gavybos tinklo techninis pajėgumas – gavybos tinklo didžiausias srautas, išreikštas įprastais kubiniais metrais per laiko vienetą arba energijos vienetu per laiko vienetą, kuriuo gavybos tinklo naudotojas turi teisę naudotis pagal naudojimosi gavybos tinklais sutarties nuostatas.

Gavybos taško techninis pajėgumas – gavybos įrenginių išgaunamas didžiausias gamtinių dujų srautas gavybos taške, išreikštas įprastais kubiniais metrais per laiko vienetą arba energijos vienetu per laiko vienetą, kuris suderintas su gavybos tinklo pajėgumais.

Užsakyti gavybos tinklų pajėgumai – Naudotojų užsakyta gavybos tinklų pajėgumų dalis.

Laisvi gavybos tinklų pajėgumai – gavybos tinklų pajėgumų ir užsakytų gavybos tinklų pajėgumų skirtumas.

Ilgalaikių pajėgumų užsakymo procedūra (*angl. Open Seasons*) – procedūra, skirta nustatyti naujai kuriamų pajėgumų paklausą.

6. Kitos šiame Apraše vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Įstatyme ir Reglamente.

II. NAUDOJIMOSI GAVYBOS TINKLAIS PRINCIPAI

7. Naudojimas gavybos tinklais turi atitikti šiuos principus:

7.1. skaidrumo ir viešumo;

7.2. Naudotojų nediskriminavimo, siekiant užtikrinti vienodas galimybes pasinaudoti gavybos tinklais;

7.3. sąžiningumo;

7.4. saugumo ir patikimumo, siekiant išlaikyti gavybos tinklų saugumą bei patikimumą, kaip naudojimosi gavybos tinklais pagrindą;

7.5. aiškumo ir konkretumo, siekiant sukurti kiekvienam Naudotojui prieinamas ir aiškias galimybes pasinaudoti gavybos tinklais;

7.6. techninio ir ekonominio efektyvumo, siekiant sukurti kuo efektyvesnius ir techniškai teisingus pajėgumų paskirstymo mechanizmus, ekonomiškai pagrįstas naudojimosi gavybos tinklais kainas.

III. NAUDOJIMOSI GAVYBOS TINKLAIS TVARKA IR SĄLYGOS

8. Gavybos įmonės privalo skaidriai, saugiai ir nediskriminaciniu būdu leisti visoms gamtinių dujų įmonėms, gamtinių dujų vartotojams pasinaudoti gavybos tinklais. Gavybos įmonės apie atsisakymą suteikti galimybę pasinaudoti gavybos tinklais bei sprendimo motyvus turi informuoti Valstybinę kainų ir energetikos kontrolės komisiją (toliau – Komisija).

9. Esant techninėms galimybėms, Gavybos įmonėms draudžiama nepagrįstai nesuteikti galimybės Naudotojams pasinaudoti gavybos tinklais.

10. Gavybos įmonės turi viešai paskelbti Naudotojų teises bei pareigas avarinės situacijos, ekstremalios padėties atveju.

11. Gavybos įmonės, suderinusios su Komisija, savo interneto svetainėje skelbia prašymo pasinaudoti gavybos tinklais formą, nagrinėjimo procedūrą ir vertinimo kriterijus.

12. Gavybos įmonių santykiai su Naudotojais grindžiami sutartimis, kurių forma skelbiama Gavybos įmonių interneto svetainėse. Sutarties pavyzdinė forma privalo būti suderinta su Komisija.

13. Naudotojai gali sudaryti pasinaudojimo gavybos tinklais sutartį su Gavybos įmonėmis ir trumpesniam nei 12 mėnesių terminui.

14. Naudotojai privalo apmokėti už jiems suteiktas naudojimosi gavybos tinklais paslaugas.

15. Naudotojai už jiems suteiktas naudojimosi gavybos tinklais paslaugas moka Gavybos įmonei pagal Gavybos įmonių pateikiamą sąskaitą.

16. Gavybos įmonės interneto svetainėje skelbia informacijos, reikalingos Naudotojams pasinaudoti gavybos tinklais, sąrašą, kurį sudaro:

16.1. Gavybos įmonių siūlomos paslaugos ir mokesčiai už jas, toms paslaugoms teikti sudaromos sutartys;

16.2. visi Gavybos taškai ir su tuo susiję gavybos tinklai, apie kuriuos privalo būti skelbiama ši informacija:

16.2.1. paros gavybos taško techniniai pajėgumai;

16.2.2. kasdien užsakyti gavybos tinklų pajėgumai;

16.2.3. kasdien turimi laisvi gavybos tinklų pajėgumai;

16.2.4. nuo gavybos pradžios faktiškai išgautas ir patiektas į gamtinių dujų sistemas gamtinių dujų kiekis;

16.2.5. Gavybos taške likęs neišgautas gamtinių dujų kiekis;

16.2.6. įleidimo į gamtinių dujų sistemą taškai ir galimi techniniai pajėgumai tuose taškuose;

16.2.7. išgaunamų gamtinių dujų kokybė.

17. Gavybos įmonės privalo siekti kuo efektyviau išnaudoti techninius gavybos tinklų pajėgumus.

18. Naudotojai, neišnaudojantys užsakytų gavybos tinklų pajėgumų, privalo perleisti neišnaudotą dalį gavybos tinklų pajėgumų Naudotojams, kuriems užsakytų pajėgumų nepakanka. Gavybos įmonės nustato terminą, per kurį neišnaudojus užsakytų pajėgumų, Naudotojai juos privalo grąžinti į pirminę rinką.

19. Siekiant kuo efektyviau ir tinkamiau paskirstyti Gavybos įmonių teikiamus pajėgumus, išvengti gavybos tinklų perkrovos, Gavybos įmonės pirminėje rinkoje siūlo tiek ilgalaikius (nuo vienerių metų imtinai), tiek trumpalaikius (iki metų) pajėgumus. Pajėgumų produktai siūlomi gavybos tinklo su gamtinių dujų sistema sujungimo taške. Kai gavybos taško pajėgumai mažesni nei gavybos tinklo pajėgumai, Gavybos įmonė siūlo gavybos taško pajėgumus. Kai gavybos taško pajėgumai didesni nei gavybos tinklo pajėgumai, Gavybos įmonė siūlo gavybos tinklo pajėgumus.

20. Gavybos įmonių siūlomi gavybos tinklų techniniai pajėgumai turi būti suderinti su Gavybos taškų techniniais pajėgumais. Jeigu Gavybos įmonei neužtenka gamtinių dujų sistemos, prie kurios prijungti gavybos tinklai, pajėgumų, ji gali kreiptis į atitinkamos gamtinių dujų sistemos savininką dėl pajėgumų išplėtimo. Gavybos įmonės padengia ekonomiškai pagrįstas gamtinių dujų sistemos pajėgumų išplėtimo išlaidas viršijančias išlaidas.

21. Esant situacijai, kada Gavybos įmonės negali patenkinti asmenų prašymų dėl ilgalaikių pajėgumų, Gavybos įmonės taiko ilgalaikių pajėgumų „naudok arba prarask“ metodą. Nustačius, jog Naudotojai, užsisakę ilgalaikius pajėgumus, per tam tikrą laiką (vieną žiemos mėnesį ir daugiau) neišnaudoja asmenims, pateikusiems prašymus užsakyti pajėgumus, reikalingo Gavybos įmonių nustatyto pajėgumų procento, tam tikras Gavybos įmonių nustatytas neišnaudotų užsakytų pajėgumų procentas perleidžiamas pajėgumų prašantiems Naudotojams.

22. Gavybos įmonių pasirinktas pajėgumų paskirstymo mechanizmas turi užtikrinti:

22.1. Naudotojų teisę užsakyti laisvus pajėgumus nediskriminaciniu būdu;

22.2. įvairios trukmės pajėgumų produktų pasiūlą, siekiant kuo efektyviau išnaudoti gavybos tinklų technines galimybes, suderintas su Gavybos taškų techniniais pajėgumais;

22.3. kad kiekviena pajėgumų paskirstymo procedūra atitiktų laikotarpį, kuriam Naudotojai prašo Gavybos įmonių suteikti pajėgumų. Užsakomų gavybos tinklų pajėgumų suma negali viršyti bendrų techninių Gavybos taško pajėgumų.

23. Gavybos įmonės nuolat prižiūri pajėgumų paskirstymo mechanizmus ir siekia pasiūlyti visus įmanomus pajėgumus pirminėje rinkoje.

24. Gavybos įmonės naujai sukurtus techninius ilgalaikius pajėgumus (atradus naują dujų šaltinį ir išplėtus gavybos tinklus) paskirsto per ilgalaikius aukcionus (*angl. long-term auctions*) ar ilgalaikių pajėgumų užsakymo procedūrą.

25. Gavybos įmonėms paskirsčius dalį siūlomų pajėgumų (išskyrus pajėgumus, išimtinai skirtus gamtinėms dujoms išgauti), trumpalaikiai pajėgumai gali būti paskirstyti taikant „pirmas atėjai, pirmas gavai“ principą, proporcingai arba aukcionų būdu Naudotojams, kuriems trumpalaikiai pajėgumai yra reikalingi. Pajėgumų paskirstymo principas „pirmas atėjai, pirmas gavai“ gali būti taikomas tik tuo atveju, kai išnaudoti Gavybos taško pajėgumai neviršija techninių Gavybos taško pajėgumų.

26. Gavybos įmonės turi užtikrinti, jog paskirstomų pajėgumų trukmė atitiktų paskirstomų pajėgumų panaudojimo trukmę, numatytą naudojimosi gavybos tinklais sutartyse.

27. Gavybos įmonės, siūlydamos skirtingos trukmės pajėgumus, kurių naudojimosi pradžios laikas sutampa, visų pirma paskirsto ilgesnės trukmės pajėgumus ir tik vėliau trumpalaikius pajėgumus, siekdamas kuo lanksčiau ir efektyviau paskirstyti visus turimus pajėgumus.

28. Gavybos įmonės turi nurodyti pajėgumų paskirstymo tvarką avarinės situacijos

gavybos tinkle atveju.

29. Gavybos įmonės turi nuolat bendradarbiauti ir keistis reikšminga ekonomine ir technine informacija su atitinkamu gamtinių dujų sistemos operatoriumi (gamtinių dujų perdavimo sistemos operatorius ar (ir) gamtinių dujų skirstymo sistemos operatorius), prie kurio gamtinių dujų sistemos yra prijungtas gavybos tinklas, siekiant išvengti gamtinių dujų sistemų perkrovos, avarinių situacijų.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

30. Komisija prižiūri, kaip laikomasi Aprašo nuostatų.

31. Gavybos įmonės, raštu gavusios paklausimą iš asmenų, kurie naudojami ar ketina naudotis gavybos tinklais, privalo raštu atsakyti paklausėjui per ne ilgesnį nei 30 kalendorinių dienų terminą.

32. Už nustatytų Aprašo reikalavimų nesilaikymą Gavybos įmonės, Naudotojai atsako teisės aktų nustatyta tvarka.
